

WAT BETEKENT ĀNANDA IN SAT-CIT-ĀNANDA?

Dit is een compilatie van verschillende keren dat Swami Dayananda over de betekenis van ānanda heeft onderwezen.

‘Ātmā, het zelf, wordt gedefinieerd als *sat-cit-ānanda*. Bij deze definitie, die uit drie woorden bestaat, wordt *sat* meestal vertaald als bestaan, *cit* als bewustzijn en *ānanda* als gelukzaligheid (‘bliss’). Deze drie woorden zijn overduidelijk géén bijvoeglijk naamwoorden bij *ātmā*. In de *śāstra* (Vedische geschriften) wordt *ātmā* immers juist door deze drie woorden onthuld.

Als het bijvoeglijk naamwoorden zouden zijn, dan zouden er vele *ātmā*-zelfstandig naamwoorden zijn, waarvan er zich één zou onderscheiden met de speciale eigenschappen *sat-cit-ānanda*. Als we zeggen: ‘Hier is een blauwe, grote, geurige lelie’, dan onderscheiden alle drie de bijvoeglijk naamwoorden deze lelie van andere lelies die deze kenmerken niet hebben.

Dat ik ben is zelf-evident, maar is dit bestaan van het zelf aan tijd gebonden? Als dat zo is, dan is *ātmā*, het zelf, vergelijkbaar met elk ander object. Dan moet het evident worden.

Elk object wordt evident voor het zelf. Het bestaan van het zelf is evident. Voor wie wordt het evident? Het hoeft alleen voor het zelf evident te zijn. Wanneer het bestaan van het zelf evident is voor het zelf, begrijpen we het als zelf-evident.

Ātmā wordt door de *śāstra* gepresenteerd als *satyam*, onafhankelijk bestaan. En het bestaan van al het andere, inclusief het kennende subject, wordt ontleend aan het bestaan van *ātmā*.

Dit onafhankelijk bestaande zelf moet zelf-evident zijn. Er is anders geen manier om het bestaan van het zelf te herkennen. Dus wordt deze zelf-evidente natuur aangeduid met het tweede woord *cit*, bewustzijn. Omdat elk bewijs uit kennis bestaat, is er de aanwezigheid van bewustzijn.

Het onafhankelijk bestaande zelf (*ātmā*) bestaat in de vorm van bewustzijn dat zichzelf onthult. De natuur van *sat* is bewustzijn en de natuur van bewustzijn is *sat*. Het derde woord, *ānanda*, moet dezelfde status hebben als *sat* en *cit*, aangezien het een woord is dat de natuur (*svarūpa*) van *ātmā* onthult.

Als *sat* niet verdrongen kan worden door een gedachte en *cit* ook niet, hoe kan dan ooit *ānanda* verdrongen worden door een toestand van de geest? Als *ānanda* vertaald wordt als onbegrensd (*ananta*) kan het niet op enig moment worden verdrongen. Als het vertaald wordt als gelukzaligheid ('bliss'), is er een tegendeel, verdriet, dat het kan verdringen.

Dit woord *ānanda* heeft dan ook veel verwarring veroorzaakt in de hoofden van zowel zoekers als leraren. *Sukha* (geluk) en *duḥkha* (verdriet) zijn tegenpolen en zijn dus onderling tegengesteld. Wanneer de een aanwezig is, is de ander er niet.

Als ik gelukkig ben, ben ik niet verdrietig en als ik verdrietig ben, ben ik niet gelukkig. Maar de waarheid is dat het zelf dat *sat* en *cit* is, elke toestand in de geest (*vṛtti*) onderhoudt, zoals water elke golf. Of de toestand van de geest nu aangenaam of onaangenaam is, hij wordt niet alleen onderhouden door *sat cit*, maar ook door *ānanda*, want *sat cit* is *ānanda*.

De reden waarom men zo aandringt op het ervaren van het zelf, is dat het zelf wordt opgevat als een bijzondere ervaring van gelukzaligheid ('bliss'). Zelfs als iemand een speciale ervaring van gelukzaligheid heeft, hoe kan men dan herkennen dat het de gelukzaligheid van *ātmā* is?

In feite is de *śāstra* er heel duidelijk over dat elke ervaring van geluk niets anders is dan een toestand van de geest, die niet tegengesteld is aan de onbegrenstheid van *ātmā*. De algemene ervaring van geluk onthult dat de subject-object-situatie niet tegengesteld is aan de onbegrenstheid, de heelheid van *ātmā*.

Het niet herkennen van dit feit drijft een persoon ertoe om zo vaak en zo lang als hij of zij kan, een dergelijke ervaring van geluk te hebben. Dat is het leven van *saṃsāra*. De *śāstra* maakt een einde aan deze zoektocht door te onthullen dat jij zelf de *ātmā* bent die je zoekt.

Ānanda wordt nooit vervangen door welke toestand van de geest dan ook, omdat het de natuur is van *ātmā*, net zoals *sat* en *cit*.

Een verdrietige toestand van de geest wordt onderhouden door bewustzijn dat *sat* is. Als dit waar is, is het *ānanda* die zowel de verdrietige toestand als de gelukkige toestand onderhoudt.

Stel dat je het woord 'bliss' gebruikt als vertaling voor *ānanda* – hoe weet je ooit wat *ātma*-bliss is? Hoe verschilt het van 'ijs-bliss' of 'Hawaii-bliss? Iemand zegt: 'Gisteren heb ik tijdens meditatie *ātma*-bliss ervaren.' Hoe weet je dat? Dat is waarom ik zeg dat *ānanda* onbegrenstheid is – het heeft dezelfde betekenis als *ananta*, onbegrenstheid, heelheid, *pūrṇatvam*. Het kan niet verbeeld of voorgesteld worden, maar het kan helder gecommuniceerd worden, door de beperkingen van tijd, ruimte en objecten te weerleggen, omdat het het zelf-evidente jij is.

Onbegrenstheid, heelheid is iets anders dan bliss. Bliss is *vṛtti-gata-ānanda*, een vreugde die ervaren wordt, die gekend wordt door een verandering van gedachte. Na *ānanda* te vertalen als bliss moet je het vervolgens ontkennen en zeggen 'het is niet deze bliss of die bliss' en zeggen 'het is niet in woorden uit te drukken bliss'.

Je zult moeten zeggen dat het geen ervaringsgerichte bliss is, maar wat voor bliss is het dan? ‘Niet-ervaren bliss’ – hoe kan je dat nou zeggen?

Waarom gebruiken de geschriften dan het woord *ānanda*? Omdat het individu niet gericht is op *sat* of *cit*, maar op *ānanda*. Iedereen wil *ānanda*. Je zoekt jezelf. Elke ervaring van empirische *ānanda* (elke gelukservaring) vindt plaats in de aanwezigheid van *svarūpānanda* (jouw onbegrensde natuur). Zonder *svarūpānanda* kun je geen enkele mate van geluk ervaren.

De Taittirīya-upaniṣad zegt: “*Tasya priyam eva śiraḥ modo dakṣinaḥ pakṣaḥ*” – in alle gelukservaringen is de *svarūpānanda* aanwezig. Dat is wat je zoekt. Dat is *sat-cit*, dat is *ānanda*, dat ben jij.’

Swami Dayananda Saraswati
Arsha Vidya